

Slutspel: Guld

Kommer våra pengar att bli värdelösa? Står USA:s roll som ensam supermakt på spel? Kan guldet rädda oss från ruinens brant?

Börje Lindström – som långt före massmedia år 1998 började varna för en global börskrasch – höjer än en gång en varningsflagg.

Stockholm 12 februari 2006

Förr eller senare, sade Voltaire, född år 1694, återvänder en valuta till sitt rätta värde.

Voltaire hade helt säkert den till Frankrike invandrade skotten John Law i åtanke. John Law var det tidiga 1700-talets i särklass mest hyllade bankman. Han grundade i samarbete med den franska staten en centralbank vilken försåg landet med papperspengar och inte med guld och silvermynt.

Sedlarna från John Laws Banque Général – senare Banque Royale – utgavs i mängder och lånades ut i mängder. Priset på aktierna i Laws eget bolag Compagnie d'Occident – populärt kallat Mississippibolaget – höjdes till skyarna. Så som sker när en övermängd pengar jagar en begränsad mängd objekt.

Sedan gick det som det gick. Bubblan sprack. John Laws papperspengar blev värdelösa – han hade tryckt för många – och själv jagades han i landsflykt. Det rätta värdet på Laws papperspengar var noll.

»Vi kan inte lita på regeringar»

Världen skulle minnas läxan John Law lärde den i exakt ett kvarts årtusende. I Frankrike återgick man på 1720-talet snabbt till guld- och silvermynt som enda betalningsmedel. Under 1800-talet blev praktiskt taget alla viktiga valutor knutna till guld.

När Sverige införde kronan år 1873 bestämdes dess värde till 0,403225 gram guld. Denna summa växlades in av Riksbanken »vid anfordran». Det måste alltså finnas täckning i bankens guldreserv för varenda sedel som trycktes. Detta var den s. k. guldmyntfoten.

»Vi har guld för att vi inte kan lita på regeringar», sade USA:s president Herbert Hoover. Guld förhindrar politikerna »att konfiskera medborgarnas sparkapital genom att manipulera deflation och inflation.»

Enkronor av silver

Under 1930-talets depression övergavs guldmyntfoten. Men valutorna skulle inte lämna guldkopplingen. Guldmyntfoten återkom i ny tappning i Bretton Woods-fördraget från år 1944. Dollarn fick nu som

enda valuta i världen ett fast värde gentemot guld. 35 dollar per troy ounce eller ca 0,89 gram per dollar. De övriga valutornas växelkurser låstes sedan fast mot dollarn. Guldankaret.

1950-talet och det tidiga 1960-talet utmärktes av ekonomisk stabilitet. Hög investeringstakt och realekonomisk tillväxt. En dollar stod alltid i 5 kronor och 18 öre. Sedlarna i plånboken kunde när som helst växlas in till guld och enkronorna i myntfacket innehöll 40 procent silver. Vi var långt från John Law.

Men så kom USA:s krig mot Vietnam. USA:s krigskostnader gröpte ur budgeten. Budgetunderskotten svällde. Man lånade stort av de europeiska centralbankerna. Finansvärlden såg på. Ögonbrynen höjdes.

Frankrikes president Charles de Gaulle, som läst sin Voltaire, instruerade Banque de France att lösa in 300 miljoner dollar mot guld hos Federal Reserve Bank i New York. Summan var oerhörd. Andra länder följde försiktigt Frankrikes exempel.

USA kunde varken använda sedelpressen eller höja skatterna för att finansiera kriget – guldreserven hade smält ihop och skattebetalarna var emot kriget. För varje bomb som fälldes över Nordvietnam sköt USA:s skulder i höjden. Stormakten svajade.

På söndagskvällen den 15 augusti 1971 framträdde president Nixon i ett hastigt påkommet TV-tal. Nixon sade kort och gott att USA inte längre skulle lösa in dollarn mot guld. Dollarn skulle flyta. de Gaulle hade seglat iväg med guldankaret.

Vad är en dollar?

För första gången i historien bestod alla valutor av papper. Och ingenting annat än papper. En dollar hade nyss kunnat definieras som exakt 0,88867 gram guld. Vad var nu definitionen på en dollar? Ingen vet det ännu.

Men de enda som visade något missnöje över Nixons besked var oljeshejkerna. De ville ha fler sedlar per oljefat. Nu när dollarn inte länge var god som guld. Råoljan steg från tre till tolv dollar per fat. Världen fick sin första oljekris.

De andra länderna teg still om USA:s dollarbeslut. Alla kunde de ju nu på eget bevåg fritt »manipulera inflation och deflation» genom att öka eller minska penningmängden. Så fick vi då 1970-talens och 1980-talens inflationstid.

John Laws ande

Vintern år 2005-2006 hade världen i dryga tre decennier levt i pappersvalutornas tid. USA:s centralbankschef Alan Greenspan hade fått »rockstjärnestatus». Precis som en gång John Law.

Greenspans modus operandi var att vid minsta skälvnning i konjunkturen tillskapa väldiga dollarmassor. Samtidigt som han blixtnabbt sänkte korträntorna. De nya pengarna lånades genast ut av banksystemet till låg rörlig ränta. Liksom av en väldig flodvåg höjdes så priset på aktier och bostäder. Så som sker när en övermängd pengar jagar en begränsad mängd objekt.

Här hemma tog Sveriges Riksbank efter Greenspan. I synnerhet när den globala börskraschen inleddes i mars år 2000. I takt med att kurserna på Stockholmsbörsen föll – den 9 oktober år 2002 var nedgången 72 procent – flöddes banksystemet över av nytillskapade kronor. Som lånades ut till låg rörlig ränta.

Riksbankens nytillskapade pengar lyfte börsen till slut. Men inte upp till nivåerna från år 2000. Däremot fortsatte prisuppgången på bostäder. Priset för en liten mörk bakgårdsetta i Stockholms innerstad sköt upp över miljonen. John Laws ande hade gripit tag i den svenske bankkamreren.

Men Greenspans metod hade en baksida. Skulderna försvann aldrig. De bara ökade. USA utförde nu en delikat balansgång. Penningmängden kunde inte pumpas upp hur mycket som helst. Då skulle dollarn bli värdelös. Samtidigt måste banksystemet ständigt förses med mer och mer pengar att låna ut – annars skulle USA:s konsumtionsekonomi gå i stå. Och för att allt skulle fungera måste utlandslånen öka och öka och handelsunderskotten ständigt växa.

Det var svårt att på TV-bilderna inte lägga märke till Greenspans små trippande steg, som knappt nuddade marmortrappan på Federal Reserves byggnad i Washington. Som om han inte tordes sätta ner foten i rädsla för att allt under honom skulle explodera.

Helikopter-Ben

När detta skrevs i början av år 2006 hade Greenspan nyss avgått. Men innan han lämnade sitt kontor hade han den 10 november år 2005 låtit publicera ett diskret meddelande på Federal Reserves hemsida. Där stod det i all enkelhet att USA:s centralbank tänkte »upphöra att publicera M3-statistiken.»

Meddelandet innebar i klartext att USA från och med den 23 mars 2006 inte längre tänkte tala om hur många dollar man tillskapade. Så snart kungörelsen publicerats svingade sig guldpriset uppåt. Från 456 till 541 dollar på några veckor. Guldpriset som stigit mot dollarn allt sedan år 1999. Först smygande, men sedan november år 2005 allt mer öppet.

Den 1 februari år 2006 fick USA en ny centralbankschef. Ben Bernanke. Han lät – i ett tal på The National Economists Club i Washington – förstå att USA hade »en teknologi som kallas tryckpress som låter oss producera så många dollar som vi vill till praktiskt taget ingen kostnad.»

Två av Bernankes underlydande – Evan F Koenig och Jim Dolmas på Federal Reserve Bank i Dallas – hade framkastat tanken att USA:s centralbank i ett krisläge skulle kunna släppa ner »färska, nytryckta pengar från en helikopter». Något som Ben Bernanke – därefter kallad Helikopter-Ben – refererade till i sitt tal i Washington.

Det var uppenbart att USA – trots högtidliga försäkringar om motsatsen – tänkte köra tryckpressen på högvarv. Eller som Helikopter-Ben med brio uttryckte det – »dess elektroniska motsvarighet».

USA:s handelspartners höll än så länge god min i elakt spel. Inte minst Kina som var beroende av att USA:s konsumenter för sina

papperspengar köpte de lågt prissatta varor som Kina producerade i en aldrig sinade ström. Men samtidigt uppmuntrade Kina sin miljardbefolkning att köpa guld – och guldets steg.

Guldets eviga köpkraft

Tidningar världen över hade nu börjat rapportera om guldprisets uppgång. Men bara i notisform. Efter två generationer i pappersvalutors tid sågs guldets som bara en metall bland andra metaller. Och minnet av Tysklands hyperinflation under Weimarrepublikens tid hade för länge sedan förbleknat.

Få visste att det lilla guldstycke som i februari år 1971 köpte ett fat råolja fortfarande köpte sitt fat råolja i februari år 2006. Trots att oljepriset stigit från 3 till 62 dollar. Få visste att de små guldkorn som år 1873 definierade värdet på en svensk krona 133 år senare fortfarande hade samma köpkraft. Ja, om sanningen ska fram, faktiskt en något större köpkraft.

Denna guldets förmåga att över tid bevara sitt värde – eller rättare sagt pappersvalutornas predestination att förlora sitt – är orsaken till att guldets varit ett accepterat betalningsmedel i gott och väl 3000 år. Ett betalningsmedel som till skillnad mot dollarn endast finns i en begränsad mängd.

Eftersom guld praktiskt taget är oförstörbart finns allt guld som någonsin producerats kvar. Vid slutet av år 2003 uppskattade Gold Fields Mineral Services Ltd att det totalt fanns en existerande mängd av 150 500 ton guld i världen. All världens guld skulle således ledigt få plats ombord en s. k. Suezmax-tanker — som är byggd för att klara passagen i Suezkanalen. Exemplet ger en föreställning om hur sällsynt guldets i själva verket är.

Guldproduktionen i världen uppgick år 2005 till 2 494 ton. Sydafrika – världens största guldproducent – hade rapporterat sjunkande siffror. Guldets låg längre och längre ner i berget. Guldets är liksom oljan en ändlig resurs.

Vilken valuta var nu den livsdugligaste? Guldets som bevarat sitt värde sedan kung Krösus dagar? Eller den »till praktiskt taget ingen kostnad» massproducerade dollarn?

USA:s akilleshäla

Vintern år 2005-2006 var det uppenbart att USA:s ekonomiska situation var ohållbar.

USA:s totala skulder beräknades överstiga BNP tre gånger om. De statliga skulderna sades den 9 februari år 2006 uppgå till 8 205 718 977 047 dollar och 85 cent. Man behövde låna 1,9 miljarder dollar varje dygn för att hålla statsapparaten igång.

Men det var också uppenbart – för den som ägnade problemets en stunds tanke – att USA skulle komma att tillgripa alla – alla – medel för att rädda dollarn.

Man hade redan börjat.

USA:s angreppskrig mot Irak i mars år 2003 inleddes sedan Irak år 2000 beslutat ta betalt för sin olja i euro – vilket visade sig vara en mycket god affär för Irak. Tre månader efter invasionsdagen gjordes åter Iraks oljeaffärer i dollar. Dollarn var USA:s akilleshäla.

USA hade vintern år 2005-2006 sedan länge ett dollarmonopol på råvarumarknaden. Ett monopol med vilket USA:s världsmakt stod och föll. En värld där råoljan prissattes i euro eller i gulddinarer – som Malaysia redan infört som handelsvaluta – en sådan värld var en skräckvision för USA:s regeringar.

När denna artikel skrevs var Iran i färd med att bygga upp en egen oljebörs. Som direkt skulle utmana USA:s dollarmonopol på den internationella oljemarknaden vid Londons International Petroleum Exchange och New York Mercantile Exchange. USA piskade nu dagligen upp opinionen mot Teheran-regeringen. Tillförlitliga uppgifter gjorde gällande att USA kunde komma att använda atombomber mot Iran.

Guldprisets fortsatta uppgång och dollarns fall kommer utan tvekan att – på alla plan – bli den mest dramatiska finansiella händelse vi kommer att uppleva i vår livstid. Den kommer att ställa den väldiga aktiespekulationen åren 1980-2000 i skymundan. Guldets väldiga, stigande zig-zagkurva kommer med all sannolikhet att innehålla åtskilliga panikdagar – både uppåt och neråt. Dollarns lika väldiga nedåtfärd kan – till allas förvåning – under en tid av deflation tillfälligt avbrytas av nya kursrekord mot ett flertal andra valutor.

Dramat kommer att utspelas under årtal. Kanske decennier. Ingen vet hur länge. Men det går redan i dag att förutspå slutet. Dollarn kommer att förlora sin ställning som »världens reservvaluta». USA kommer inte längre att vara världens enda supermakt.

Dollarns Weimar-slut

När dollarn – så som vi lärt känna den – till sist går mot sitt Weimar-slut kommer även förtroendet för alla andra pappersvalutor att köras i botten. Så även förtroendet för den svenska kronan.

Då kommer kvällstidningarnas löpsedlar att skrika ut: »KÖP GULD NU – KRONAN SNART VÄRDELÖS». Då kommer köer av unga människor att ringla utanför mynthandlarnas butiker. Telefonlinjerna att överbelastas hos K. A. Rasmussen och Norsk Svensk Guld AB.

Vid det laget vet den stora massan att guldpriset i svenska kronor har stigit ända sedan år 1992. Utan att massmedia la märke till det. Och man vet att det guld som år 1976 köptes för svenska kronor hade mer än fördubblat sin köpkraft år 2006. Allt medan kronan under samma tid förlorade mer än 75 % av sitt värde. Vid det laget ...

Men i snögnistrande februari år 2006 var det få som drog några slutsatser av guldets allt kraftigare uppgångar. Tvärtom betraktade både massmedia och den breda allmänheten guldprisets utveckling med ett förstrött intresse. Två inlägg på en s. k. diskussionsida var talade för stämmningsläget:

»Guld är väl i mångt och mycket en metall som behåller ett uppblåst värde för att finansmarknaden kommit överens om att det ska vara så.»

»Inte är det väl någon speciellt ›sexig› investering ...»

Svenska folket hade efter en 35 år lång pappersepok glömt att guld är pengar. Men guld det steg.

BÖRJE LINDSTRÖM

***POST SCRIPTUM:** Den 19 februari 2010 – fyra år efter att artikeln här ovan publicerats – hade guld i svenska kronor stigit till 25 960 kronor per hekto. Värdeökningen var över 80% på fyra år medan såväl aktier som aktiefonder gått med förlust under samma tid.*

---

*Observera att Börje Lindströms artikel inte är rådgivande. Inga beslut om handel med värdepapper, valutor eller metaller skall tas på grundval av artikeln. **Observera även att artikeln inte får återges utan medgivande av författaren.***

Artikeln är hämtad från:
www.borjelindstrom.se

© Börje Lindström 2006